אוצר החכמה

אוצר החכמה

הדלקת נר בכל ימות השנה משום שלום ביתו

כתב הרמב"ם בסיום הל' חנוכה: הי' לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום נר ביתו קודם משום שלום ביתו שהרי השם הנמחק לעשות שלום בין איש לאשתו, גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר דרכי' דרכי נעם וכל נתיבותי' שלום.

בהליקוט שי"ל לחנוכה (לקו"ש חט"ו שיחה ב' לחנוכה), ביאר כ"ק אדמו"ר הטעם שהרמב"ם כתב הלכה זו בהל' חנוכה אף שלכאורה מקומו בהל' שבת, וביאר השייכות דנר שבת ושלום בית – לשיטת הרמב"ם.

לקוטי שיחות חט"ו – חנוכה ב'

ד. יש לומר הביאור בזה: בנוגע דעם גדר וחיוב פון נר שבת זאגט דער רמב"ם אין הל' שבת, אז דאס איז "בכלל עונג שבת" און "לכבוד שבת". ער שרייבט אבער ניט אין הלכות שבת אז דאס איז צוליב שלום בית ("שלא יכשל בעץ או באבן" אדער דערפאר וואס "בני ביתו מצטערין לישב בחושך").

ולכאורה איז דאס תמוה ביותר: וויבאלד דער רמב"ם האלט (בהל' חנוכה) אז נר שבת איז ענינו "שלום ביתו", האט ער דאס לכל לראש געדארפט זאגן על אתר אין הל' שבת?

איז דערפון מובן, אז לויטן רמב"ם איז דעם עצם החיוב פון נר שבת (ניט צוליב שלום בית, נאר) צוליב כבוד ועונג[23].

און אע"פ אז דורך נר שבת ווערט אויפגעטאן בפועל דער ענין פון שלום בית, איז אבער ניט דאס דער גדר וטעם המצוה.

לפ"ז ווערט דאך אבער שווער דער דין "נר ביתו עדיף משום שלום ביתו" – "שלום ביתו" איז דאך ניט דער גדר החיוב והמצוה?

באווארנט דאס דער רמב"ם דורך

---

23) והיינו שענינם גופא עונג וכבוד, משא"כ לדעת אדה"ז בשו"ע שם – הוא רק גורם לשלימות העונג דאכו"ש, דהיינו פרט בהעונג דהסעודה (כדעת התוס' ד"ה הדלקת – שבת כה, ב). וי"ל דלכן לא הביאו בר"ס רמב בדיני עונג שבת.

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
הערות וביאורים - ספר היובל: קובץ דתלמידי אהלי תורה (6) {9} עמוד מס: 78 הודפס ע"י אוצר החכמה

ארײנשטעלן דעם דין (ניט אין הל׳ שבת, נאר) אין הל׳ חנוכה, און איז מוסיף די ראי׳ ״שהרי השם נמחק כו׳״: דערמיט איז ער מחדש, אז דאס וואס ״נר ביתו קודם משום שלום ביתו״ איז עס [ניט א גדר אין (נר) שבת, אז אין דעם באשטייט די עדיפות פון נר שבת און ער איז דערמיט דוחה נר חנוכה – ווארום, ווי געזאגט פריער, איז שלום בית ניט דער גדר החיוב פון מצות נר שבת – נאר] מצד גודל מעלת השלום בכלל; און דאס וואס א מצוה ווערט אפגעשטופט צוליב ענין השלום, איז עס ניט דער גדר פון דחית המצוה, נאר מ׳איז מקיים דערביי מעין מצוה זו (וואס ווערט בפועל אפגעלייגט צוליב שלום (כדלקמן סעיף ה));

ובעניננו: דאס וואס ״נר ביתו קודם משום שלום ביתו״ איז אויך מצד דעם גדר ותוכן פון חנוכה (וואס איז א טייל פון ״כל התורה (ש)ניתנה לעשות שלום״); ומהאי טעמא האט דער רמב״ם געשטעלט דעם דין אין הל׳ חנוכה, צו שולל זיין אז דאס איז א דחי׳ פון חנוכה, נאר אזוי איז אויך מחייב דער ענין פון חנוכה.

בשבועות שלאח״ז שקו״ט בזה בקובצים.

בגליון לא (ש״פ ויגש) שאל הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי:

לכאורה כיון דאין זה ענין דדחי׳ – דמצות נר שבת דוחה נר חנוכה, הי׳ דין זה צ״ל בכל ליל חנוכה גם בימות החול, שנאמר דשלום בית קודם, וזהו מצד קיום מצות נ״ח דגדול השלום וכו׳, ועי׳ בשו״ת הלכות קטנות הנ״ל שכתב וז״ל: ״וצ״ע אי אמרינן נר ביתו עדיף של כל לילה עכ״ל״.

בגליון לב (ש״פ ויחי) כתב ע״ז הרב פנחס קארף:

לא הבנתי השאלה, שהרי יכולים להקשות זו הקושיא על עצם הדין דנש״ק, שהרי הטעם שתקנו נרות שבת הוא משום שלום בית (כמ״ש בשו״ע אדה״ז סי׳ רסג ס״א), ולמה לא תקנו זה גם בימות החול. אלא הטעם פשוט, כי בימות החול אין אדם מקפיד כ״כ, משא״כ בשבת שהוא יום קדוש ומנוחה וכו׳.

בגליון לג (ש״פ שמות) השיב הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי:

במה שכתב ״שהרי הטעם שתיקנו נרות שבת הוא משום שלום ביתו כמ״ש בשו״ע אדה״ז כו׳״. לא ידעתי כוונתו בזה כלל. דהרי כל השאלה היא לפי

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
הערות וביאורים - ספר היובל: קובץ דתלמידי אהלי תורה (6) {9} עמוד מס: 79 הודפס ע״י אוצר החכמה

שיטת הרמב"ם, וכל יסוד השיחה היא דלשיטת הרמב"ם אין הענין דשלום ביתו בגדר המצוה, אלא משום דזהו ג"כ קיום המצוה דנר חנוכה, דכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, א"כ יש להסתפק, דנימא זה גם בימות החול דשלום ביתו עדיף מצד מצוות נ"ח (דבשלמא אם הפי' הוא דמצוות נר שבת דוחה מצוות נר חנוכה, מובן דזה שייך רק בשבת אבל לא בחול דליכא מצוה, אבל לפי הביאור שבהשיחה לשיטת הרמב"ם יש מקום להסתפק כנ"ל). (ואפ"ל דזהו ג"כ ביאור הספק שבשו"ת הלכות קטנות שמוזכר שם, אם נר ביתו קודם מצד המצוה שדוחה אותו, או הוא פרט בקיום דנר חנוכה).

וכן דחה תירוצו של הרב פ.ק. לפי שיטת אדה"ז, ופי': לא שבחול אין אדם מקפיד, כי אם שבשבת יש חיוב עונג, וממנו גם חיוב שיהי' שלום בית, וממנו החיוב להדליק נרות.

בגליון לד (ש"פ וארא) השיב הרב פנחס קארף על דבריו:

שאלתי שיכולים להקשות קושיא שלו על כל השנה שידליקו נרות מפני שלום בית. והבאתי ע"ז משו"ע אדה"ז שתקנו הדלקת נרות מפני שלום בית. וע"ז תירץ בצדק שלדעת אדה"ז ענין שלום בית הוא פרט בעונג שבת; אבל הלא יכולים להקשות קושיא זו ע"ד הרמב"ם (דעלה קאי) כי מאחר ששלום בית דוחה נר חנוכה ולא מצד שזהו פרט במצות נר שבת אלא מפני שזהו ג"כ הענין של נר חנוכה שכל התורה ניתנה לעשות שלום, ועכשיו לפי קושיתו שענין שלום בית אינו תלוי בשבת, וישנו ג"כ בימות החול, וא"כ גם בכל השנה ידליקו נרות, גם בימות החול, משום שלום בית, והאם נאמר שבמקום שדוחה מצוה ישנו הענין דשלום בית, ובמקום שאין צריך לדחות מצוה אינו, אלא ודאי דכל ענין דשלום בית אינו רק בשבת, שאז אם הבית אינו מואר אינו שלום בית, אבל בימות החול אינו כן.

בגליון לה (ש"פ בא) קיים הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי את דבריו:

איני רואה שום הכרח כלל לומר דלדעת הרמב"ם אין הענין דשלום ביתו אלא ביום השבת, דמ"ש שם "דא"כ גם בכל השנה ידליקו נרות גם בימות החול משום שלום ביתו", איני מבין כלל, דהרי לשיטת הרמב"ם לא תיקנו נרות כלל משום שלום ביתו אפי' ביום השבת, וכמבואר בהשיחה בארוכה, וא"כ איך יתקנו להדליק נרות בימות החול משום שלום ביתו, ולאידך גיסא בפועל, הנה לשיטת הרמב"ם מי אומר דאין מדליקים לעצמם נרות בביתם משום שלום ביתו, וכיון

דמ"מ אמרינן בנוגע לשבת חנוכה, דנר ביתו ונר חנוכה נר ביתו קודם משום שלום בית, כיון דאם ידליק נר חנוכה יחסר הענין דשלום בית, ולכן מצד הגדר דנר חנוכה גופא אמרינן דשלום בית עדיף, א"כ גם בימות החול שייך לומר כן, דאם יש לו לנר בית או לנר חנוכה, הנה מצד נר חנוכה גופא נאמר דשלום בית עדיף, וע"ז כתבתי שם מה שי"ל בדא"פ וכו' עיי"ש. ובגוף הסברא שלו צ"ע אם בחול כשאפשר להכשל בעץ או באבן אין קפידא בזה.

סיכום הדברים:

קושית הרב א.י.ב.ג. הוא, שנדליק נרות בשאר ימי החנוכה משום שלום בית. ולדעתו אין להקשות שנדליק גם בשאר ימות השנה, כי לשיטת הרמב"ם נר שבת אף שגורם שלום בית, מ"מ גדר המצוה אינו משום שלום ביתו, וזה שנר שבת קודם לנר חנוכה, הוא מצד גדר מצות נר חנוכה, שהוא (חלק מהתורה שניתנה) לעשות שלום בעולם, וא"כ בשאר ימות השנה כשאין נ"ח, אין חיוב על שלום בית שיסתעף מזה חיוב להדליק נרות.

ולדעתו, גם לדעת אדה"ז אי אפשר לומר שרק בשבת מפני קדושתו – מקפיד שלא יכשל כו', כי בפשטות העדר השלום בית ע"י הכשלו בעץ או באבן הוא גם בימות החול.

משא"כ הרב פ.ק. רצה לומר, מאחר ששלום בית אינו מגדר המצוה דנר שבת ואינו קשור לשבת, וא"כ מצד גודל מעלת השלום יש מקום לשאול: לחייב הדלקת נרות בכל ימות השנה. ומתרץ, שבשבת מפני קדושתו, בעל הבית מקפיד, משא"כ בימות החול.

בשיחת ש"פ בא, ביאר כ"ק אדמו"ר את הענין. כ"ק אדמו"ר הואיל להגי' את השיחה ע"מ לפרסמה בהגליון (ראה צילום), ולאחמ"כ נדפסה גם בהוספות ללקו"ש חכ"א עמ' 298.

משיחת ש"פ בא, ח' שבט

הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר ע"מ להדפיסה בקובץ

. . ווי דאס איז בא יעדער דבר שבקדושה[1], אז וויבאלד דאס האט א חשיבות מיוחדת, דארף מען דערצו האבן א הכנה, ביז צו "הכנה דרבה"[2].

1) ראה אנצי' תלמודית ע' הזמנה (א) ס"ג, וש"נ.

2) ביצה, ד, ב. ובכ"מ.

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
הערות וביאורים - ספר היובל: קובץ דתלמידי אהלי תורה (6){9} עמוד מס: 81 הודפס ע"י אוצר החכמה

אוצר החכמה

ווי מ'זעט דאס בפשטות אין דעם ענין פון סעודת שבת, אז דוקא צו סעודת שבת דארף מען האבן א הכנה, משא"כ בנוגע צו סעודת חול, איז אע"פ אז דאס איז טאקע אויך א דבר הכרחי, וויבאלד אבער אז די סעודה האט ניט קיין חשיבות מיוחדת – מאכט מען ניט קיין הכנה דערצו,

און ווי די גמרא זאגט אין ביצה[3] בנוגע צו "ביצה שנולדה ביו"ט" אז דאס איז אסור "משום הכנה", ווייל "אין שבת מכינה ליו"ט", און רש"י[4] איז מסביר אז דאס איז ווייל "יו"ט נמי קרוי שבת ובעיא סעודתו הזמנה", "אבל סעודת חול לא חשיבא ולא שייכא בה הזמנה כו'".

[עד"ז געפינט מען בנוגע צו דעם ענין פון נרות שבת קודש, אז דאס איז צוליב "שלום בית"[5] [בשבועות האחרונות זיינען געווען אזעלכע וואס האבן זיך מפלפל געווען אין דעם ענין, ותבוא עליהם ברכה פאר "פלפולא דאורייתא"].

וואס אע"פ אז ס'איז "גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם" (וואס דערפאר איז "נר ביתו" קודם צו "נר חנוכה")[6], וואס עפ"ז האט מען געדארפט האבן אן ענין פון נרות אויך בא סעודת חול, ווארום דעמאלט איז אויך נוגע "שלום בית" –

אעפ"כ געפינט מען ניט אז מ'זאל דאס מתקן זיין דעמולט, ווארום [נוסף לזה וואס כמה פון סעודות שניות דחול זיינען ניט דוקא בלילה[7], איז אויך –] דעמולט איז ניטא קיין חשיבות מיוחדת אין דער אכילה, ובמילא – בכל השייך לה, משא"כ בשבת האט די סעודה א חשיבות, און דערפאר דארף מען האבן "נר ביתו"].

וואס עד"ז איז פארשטאנדיק בנוגע צו אלע ענינים פון טוב וקדושה, אז וויבאלד זיי האבן א חשיבות מיוחדת דארף מען דערצו האבן א הכנה.

3) ב, ב.
4) ד"ה ואין.
5) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רסג.
6) רמב"ם סוף הל' חנוכה.
7) אבל ראה ברכות בתחלתה (ד, רע"ב) ועוד.

נמצינו למדים:

א) שמשום שלום ביתו אכן יש מקום לחייב הדלקת נרות לא רק בימי החנוכה (כדברי הרא.י.ב.ג.), אלא גם בכל ימות השנה,

ב) וזה שאין מדליקים, אינו משום שבימות החול אין בעה"ב מקפיד (כדברי הרב פ.ק.), אלא מפני שאין חשיבות בהסעודה.

הדפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה

כשהמערכת הכניסה הנחה מהשיחה הנ"ל להגהה, צירפו כמה שאלות על השיחה (ראה צילום):

א) הרי בלקו"ש חנוכה ש.ז. נתבאר דלהרמב"ם הענין דנר שבת אינו פרט בהעונג דסעודה, (כשיטת אדה"ז) אלא "אפי' אין לו מה יאכל" ה"ז עונג וכבוד מחמת עצמו, דמשמע מזה, דלשיטתו הענין דנר שבת אינו קשור עם הסעודה דוקא?

ע"ז כתב כ"ק אדמו"ר בכתי"ק:

מה שלא ברור אצלם - יעירו בהערות המערכת

ב) הרא"ש ביומא פ"ח סי' ז"ך כתב וז"ל: ויראה שיש לברך על הדלקת הנר כמו בשבת משום שלום בית עכ"ל, וזה לגבי יוהכ"פ, נמצא ששם יש שלום בית גם בלי חשיבות של הסעודה?

ג) הרי אדה"ז כתב סי' רסג סעי' ט דגם כשאוכל במקום אחר צריך להדליק בחדרו משום שלום בית כדי שלא יכשל בעץ או באבן (ע"ד שכתב בסעי' א), משמע מזה דגם בלי חשיבות של סעודה, יש הענין דשלום בית גם בלי חשיבות של סעודה?

ועל זה ענה כ"ק אדמו"ר בכתי"ק:

הפכו העניינים - הזמן פועל החשיבות בהסעודה בהנרות ושלום בית.

– דמכיון דהזמן בעצם הוא חשוב שלכן פועל חשיבות בהסעודה וכו' (וצריך נר ביתו בהסעודה) הרי עד"ז גם בשאר החדרים שאין אוכלים שם מדליקים שם (שלא יכשל כו') ומברכין, וכן לגבי יוהכ"פ.

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
הערות וביאורים - ספר היובל: קובץ דתלמידי אהלי תורה (6){9} עמוד מס: 83 הודפס ע"י אוצר החכמה

ב"ה

כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א

בדעתינו להכניס קטע דלהלן -משיחת קודש ש"פ בא ש.ז.- בקובץ "הערות וביאורים", שנדון שם בענין זה. (המראה מקומות יהיו למטה)

...ווי דאס איז בא יעדער דבר שבקדושת (ראה אנציקלופדי' תלמודית ע' הזמנה (א) ס"ג. וש"נ) אז וויבאלד דאס האט א חשיבות מיוחדת, דארף מען דערצו האבן א הכנה, ביז צו א "הכנה דרבה" (ביצה ד,א, ובכ"מ).

ווי מ'זעט דאס בפשטות אין דעם ענין פון סעודת שבת, אז דוקא צו סעודת שבת דארף מען האבן א הכנה. משא"כ בנוגע צו סעודת חול, איז אעפ"י אז דאס איז טאקע אויך א דבר הכרחי, וויבאלד אבער אז די סעודה האט ניט קיין חשיבות מיוחדת - מאכט מען ניט קיין הכנה דערצו,

און ווי די גמרא זאגט אין ביצה (ב,ב) בנוגע צו "ביצה שנולדה ביו"ט" אז דאס איז אסור"משום הכנה", ווייל"אין שבת מכינה ליו"ט", און רש"י (ר"ה ואין) איז מסביר אז דאס איז ווייל "יו"ט נמי קרוי שבת ובעיא סעודתו הזמנה", "אבל סעודת חול לא חשיבא ולא שייכא בה הזמנה כו'".

[עד"ז געפינט מען בנוגע צו דעם ענין פון נרות שבת קודש, אז דאס איז צוליב "שלום בית" (שו"ע אדה"ז ר"ס רס"ג) [בשבועות האחרונות זיינען געווען אזעלכע וואס האבן זיך מפלפל געווען אין דעם ענין, ותבוא עליהם ברכת פאר "פלפולא דאורייתא"].

וואס אעפ"י אז ס'איז "גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם" (וואס דערפאר איז "נר ביתו" קודם צו "נר חנוכה") (רמב"ם סוף הל' חנוכה), וואס עפ"ז האט מען געדארפט האבן א ענין פון נרות אויך בא סעודת חול, ווארום דעמולט איז אויך נוגע "שלום בית" -

אעפ"ב געפינט מען ניט אז מ'זאל דאס מתקן זיין דעמולט, ווארום [נוסף לזה וואס כמה פון סעודות חול זיינען ניט בלילה, איז אויך -] דעמולט איז ניטא קיין חשיבות מיוחדת אין דער אכילה, ובמילא = בכל חשייך לה, משא"כ בשבת האט די סעודה א חשיבות, און דערפאר דארף מען האבן "נר ביתו"]

וואס עד"ז איז פארשטאנדיק בנוגע צו אלע ענינים פון טוב וקדושה, אז וויבאלד זיי האבן א חשיבות מיוחדת דארף מען דערצו האבן א הכנה...

ויש לברר: א) הרי בלקו"ש דחנוכה ש.ז. נתבאר דלהרמב"ם הענין דנר שבת איננו פרט בהעונג דסעודה, (כשיטת אדה"ז) אלא "אפי' אין לו מה יאכל" ה"ז עונג וכבוד מחמת עצמו, משמע מזה, דלשיטתו הענין דנר שבת איננו קשור עם הסעודה דוקא, ולפי הנ"ל נמצא לכאו' לכו"ע גם להרמב"ם הוה נר ביתו -שלום בית- תוצאה מאכילה ושתי' מצד החשיבות שבהסעודה.

עלי הגהה משיחת ש"פ בא, ח' שבט - שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר ע"מ להדפיסה בקובץ

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
הערות וביאורים - ספר היובל: קובץ דתלמידי אהלי תורה (6) {ע} עמוד מס: 84 הודפס ע"י אוצר החכמה

- ב -

(אם אפשר לחלק בין עונג וכבוד -דדוקא זה הוא ענין מצ"ע גם בלי אכילה- להענין דשלום ביתו דגם לשיטת הרמב"ם ה"ז דוקא מצד החשיבות שבהסעודה ועפי"ז נמצא דנר חנוכה ונר ביתו שלום בית קודם דוקא כשיש לו מה יאכל).

ב) הרא"ש ביומא פ"ח סי' ז"ך כתב וז"ל: ויראה שיש לברך על הדלקת הנר כמו בשבת משום שלום בית עכ"ל, וזהו לגבי יוהכ"פ, נמצא ששם יש שלום בית גם בלי חשיבות של סעודה? (אלא דאדה"ז בסי' תר"י לא הזכיר שלום בית גבי יוהכ"פ וצ"ל הטעם בזה, גם אי מדליקים רק משום כבוד, למה מברכים עליו, דהרי בסי' רס"ב סעי' י"א כתב דאין מברכים משום כבוד גרידא).

ג) הרי אדה"ז כתב בסי' רס"ג סעי' ט' דגם כשאוכל במקום אחר צריך להדליק בחדרו ולברך משום שלום בית כדי שלא יכשל בעץ או באבן (ע"ד שכתב בסעי' א'), משמע מזה דגם בלי חשיבות של סעודה, יש הענין דשלום בית עד שמברכים עליו. (בעת ההתוועדות הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות "שלא יכשל בעץ או באבן" אלא שאינן זוכרים הביאור).

אם אפ"ל בכל הנ"ל דלא רק להסעודה פועל חשיבות לגרות ושלום בית, אלא גם עצם הזמן דשבת ויו"ט הוה זמן חשוב (דעל זמן זה יש חיוב בעונג וכבוד, וביוהכ"פ בכבוד לבד) הנה הזמן גופא אחשבי' הגרות ושלום בית, ע"ד דאמריגן גבי סעודה?

אברהם יצחק ברוך בן חנה עטקא גערליצקי

לפי הענין - הצ[ל] פירש החידוש דהרא[ש]

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
הערות וביאורים - ספר היובל: קובץ דתלמידי אהלי תורה (6) {9} עמוד מס: 85 הודפס ע"י אוצר החכמה